Memo

Aan:	De leden van de raad
Van:	Het college van burgemeester en wethouders
Afdeling:	Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Organisatie
Datum:	11februari 2020
Onderwerp:	Voorlopig verdeelvoorstel gemeentefonds
Bijlage memo:	Brief VNG – Start consultatie herijking gemeentefonds
N.a.v. toezegging raad d.d.:	

Inleiding:
Het ministerie van BZK heeft op 2 februari 2021 de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) gevraagd om advies te geven over het voorstel van de fondsbeheerders voor de nieuwe verdeling van het gemeentefonds per 2023. Met het indienen van deze adviesaanvraag, zijn ook de voorlopige uitkomsten van de verdeling voor individuele gemeenten bekend gemaakt.
Na weging van het advies van de ROB zullen de fondsbeheerders ook de VNG consulteren. Het besluit tot invoering van de nieuwe verdeling zal door het huidige demissionaire kabinet, net als andere besluiten met betrekking tot de inrichting van de financiële verhouding, aan het nieuwe kabinet worden gelaten.

In deze notitie geven wij u een beeld van de voorlopige uitkomsten van de verdeling en het vervolgproces.

Voorlopig verdeelvoorstel gemeentefonds

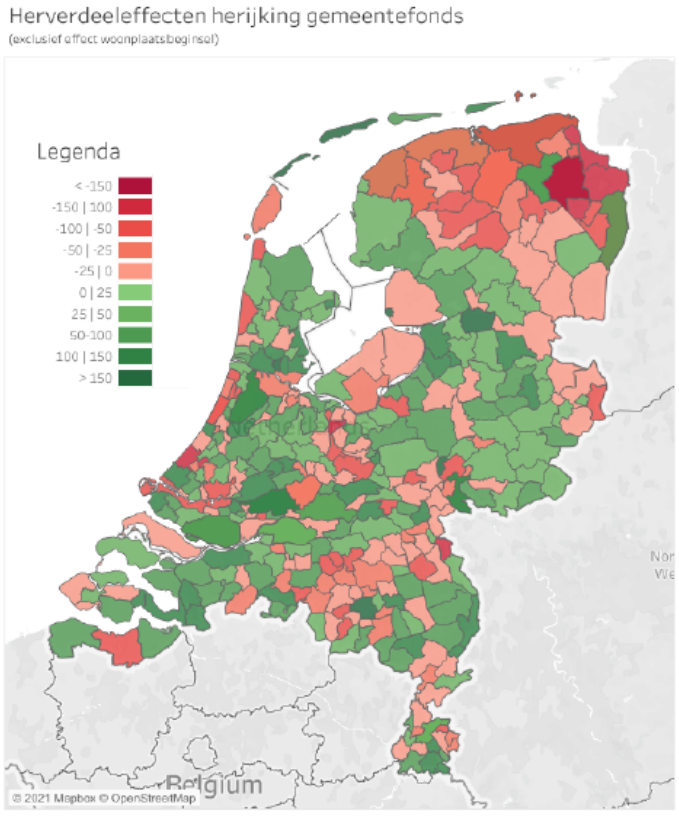

Tabel met herverdeeleffecten van nieuwe verdeling voor het gemeentefonds vanaf 2023 naar grootteklasse per gemeente

	Sociaal Domein	Klassiek Domein	Inkomsten OZB+OEM	Totaal
0-20.000	-109	190	-73	8
20-50.000	-87	166	-81	-1
50-100.000	-74	175	-94	8
100-250.000	-52	184	-103	29
>250.000	10	45	-115	-61

De verdeling van het geld uit het Gemeentefonds vindt plaats aan de hand van een groot aantal maatstaven. Met de herijking wordt getracht dat systeem eenvoudiger te maken. Vanuit die gedachte wordt een groter deel van het totale fonds verdeeld via de maatstaf “aantal inwoners”.

Ten opzichte van de huidige verdeling neemt het aandeel van de maatstaf inwoners toe, terwijl het aandeel van de maatstaven gerelateerd aan het aantal jongeren en diverse aandachtsgroepen afneemt. Daarnaast is in de nieuwe verdeling voor het sociaal domein het belang van de (regionale) centrumfunctie toegenomen.

Onder het Klassiek domein worden de gelden verdeeld voor het gemeentelijk takenpakket van voor de decentralisaties. De herverdeeleffecten op het klassiek domein hangen in belangrijke mate samen met de afgenomen weging van de maatstaven bebouwingsdichtheid, aantal woonruimten en oppervlakte land. Dit heeft effect op sommige kustgemeenten met veelal hoge bebouwingsdichtheid en relatief veel recreatiewoningen (die meetellen in de maatstaf woonruimten). Het afgenomen belang van de maatstaf oppervlakte land wordt bij kleinere gemeenten deels gecompenseerd door een grotere betekenis van het schaalbedrag. Daarnaast is er sprake van een verschuiving van lokale naar regionale en landelijke centrumfuncties van gemeenten.

Conform de Financiële-verhoudingswet uit 1997 dient in het gemeentefonds rekening te worden gehouden met algemene eigen inkomsten van gemeenten uit onroerende zaakbelasting (OZB) en overige eigen middelen (OEM).

Het blijkt op basis van de herijking dat gemeenten anno 2017 circa 2,9 miljard euro meer inkomsten uit de onroerende zaakbelasting (OZB) en uit de zgn. overige eigen middelen (OEM) ontvangen, dan waarmee in de verdeling wordt gerekend. Dit betekent dat de gemeenten meer bestedingsruimte hebben dan waar het gemeentefonds rekening mee houdt. Daarnaast wijkt de verdeling van de inkomsten bij gemeenten af van de kostenontwikkeling. Sinds de invoering van de Financiële-verhoudingswet in 1997 is de systematiek om in het gemeentefonds rekening te houden met algemene eigen inkomsten van gemeenten uit onroerende zaakbelasting (OZB) en overige eigen middelen (OEM) niet meer geactualiseerd.

Het aanpassen van de verdeelmaatstaven gebaseerd op de hogere gemeentelijke inkomsten heeft echter geen effect op de totale omvang van het Gemeentefonds. Het meenemen van de hogere eigen inkomsten leidt dus uitsluitend tot een herverdeling van de gelden uit het Gemeentefonds.

De kaart van Nederland is gekleurd met de voorlopige uitkomsten van het verdeelvoorstel.
Wat opvalt is dat een groep noordelijke gemeenten meer rood gekleurd zijn dan de rest van Nederland. Dat hangt samen met de verdeling in het sociaal domein. Gemeenten in die regio kennen een zwakke sociaal-economische structuur en er is sprake van bevolkingsdaling. Zij maken relatief veel kosten in het sociaal domein in vergelijking met het klassiek domein terwijl het vermogen om eigen inkomsten te realiseren beneden gemiddeld is. Omdat er weinig mogelijkheden zijn om deze nadelige effecten op te vangen overwegen de fondsbeheerders hiervoor een uitzonderingspositie.
In de tabel met herverdeeleffecten zien we op totaalniveau een verschuiving van het sociaal domein ten gunste van het klassieke domein. Tevens zijn nadelige effecten zichtbaar op de inkomstenkant (OZB en Opbrengsten Eigen Middelen (OEM)). In de verdeling wordt de mate waarin de onroerendezaak belasting wordt verevend verhoogd, en wordt vastgehouden aan de veronderstelling dat gemeenten een deel van hun kosten moeten kunnen bekostigen uit overige eigen middelen.

Aanvullende info

1. De uitkomsten vloeien voort uit onderzoeksgegevens 2017.
2. De uitkomsten worden nog geactualiseerd
    a. Na ontvangst van het ROB-advies wordt ook de VNG nog geconsulteerd. Dat zal plaatsvinden op basis van geactualiseerde maatstafgegevens en een geactualiseerde omvang van de clusters waaruit de verdeling is opgebouwd. Dit leidt tot verschuiving in de herverdeeleffecten.
    b. Na afronding van de besluitvorming door het volgend kabinet vindt zo spoedig mogelijk de verwerking in de circulaire van het gemeentefonds plaats. De herverdeeleffecten zullen op dat moment definitief worden vastgesteld.
3. Ingroeipad max € 15 per inwoner per jaar, zowel bij voordeel- als nadeelgemeenten met een negatieve respectievelijk positieve suppletie. Dat is nu eerst gemaximeerd op de jaren 2023 t/m 2026, ofwel 4 x € 15 = € 60 per inwoner . Het ingroeipad heeft geen betrekking op het onderdeel beschermd wonen, dat heeft een eigen ingroeipad. Evenmin op de effecten van het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet.
4. Evaluatie verdeelmodel in 2025 met ingangsdatum 1-1-2027. Eventueel dan doorzetten van het ingroeipad.

Wat zijn de herverdeeleffecten voor de gemeente Weststellingwerf

Het totale herverdeeleffect (som van uitgaven minus alg. eigen middelen) leidt voor de gemeente Weststellingwerf tot een positief resultaat van € 108.759, omgerekend per inwoner is dit € 4.

Op basis van deze voorlopige uitkomsten zien we bij de gemeente Weststellingwerf een klein positief resultaat. Onderstaande tabel is een weergave van de herverdeeleffecten per domein en het totale herverdeeleffect (€4) per inwoner op basis van het nieuwe volume.

herverdeeleffect Soc. Domein per inwoner	herverdeeleffect Klassiek domein per inwoner	herverdeeleffect Alg. eigen mid. per inwoner	**Totaal herverdeeleffect per inwoner**
-107	191	-80	4

Vervolgproces

Samenvattend ziet het proces van de herijking er als volgt uit:

• 2 februari 2021: BZK vraagt ROB om advies: individuele gegevens gemeenten bekend
• Februari en maart: Informatiesessies over uitkomsten herijking
• Maart: Bestuurlijke consultatie VNG
• April: VNG advies nieuwe verdeling algemene uitkering gemeentefonds.

Voor een meer uitgebreide beschrijving van het vervolgproces en de consultatiefase verwijzen we u naar de VNG ledenbrief die als bijlage bij deze memo is toegevoegd.
Gelet op deze voorlopige uitkomsten bij de noordelijke gemeenten is onze opstelling de VFG en de VGG nadrukkelijk te ondersteunen. Hierbij willen wij aansluiten bij de brede discussie om aanvullende middelen beschikbaar te stellen voor het Sociaal Domein (jeugd en WMO).

Wij houden u van de verdere ontwikkelingen van het proces van de herijking en de voorlopige uitkomsten op de hoogte. Met nadruk willen wij wijzen op de status van de cijfers. Het betreft het concept-verdeelmodel, waarover nog een adviestraject loopt en waarvoor de besluitvorming aan het nieuwe kabinet overgelaten zal worden.

De hiervoor gepresenteerde cijfers voor Weststellingwerf zijn naar de situatie van 9 februari 2021.